

Simone van der Vlugt

Schijndood

δ

Het is dezelfde droom als altijd. Kris weet dat hij droomt, maar hij slaagt er niet in zichzelf te bevrijden van de beklemming waarin hij gevangen zit. Het is donker om hem heen. Hoge muren belemmeren het uitzicht maar vormen geen hindernis voor het gekreun en gezucht daarachter. Hij is alleen, en toch ook niet. Door de kier van de deur vangt hij af en toe een glimp op van voorbijschuifelende gedaanten. Ze komen nooit dichterbij, maar hij voelt hun dreigende aanwezigheid. Hij wil naar buiten, weg uit die verstikkend kleine ruimte, maar het ontbreekt hem aan moed.

De deur kiert langzaam verder open. Hij kan weg. Hij staart naar de duisternis achter de deur en het zweet breekt hem uit. In die duisternis wachten verschrikkingen. Hij voelt het aan de haartjes die in zijn nek overeind staan, aan het angstzweet dat zijn lichaam klam maakt.

Met een ruk draait hij zich om, weg van het duister, naar het enige venster in het vertrek. In het spiegelende glas ziet hij zichzelf staan. Zijn lichaam is mismaakt en zijn gezicht heeft niets menselijks meer. Zijn ogen kijken terug met een niet te peilen verdriet en hij weet dat hij spoedig zal sterven.

Kris schiet omhoog in zijn bed en stoot stevig zijn hoofd tegen de lage, schuine zoldering. De klap en de pijn schudden hem meteen goed wakker. Kreunend blijft hij even zitten met zijn hand op de zere plek, nog half in de beklemmende sfeer van zijn droom. Opstaan maar, dat is de beste remedie.

Hij gooit het dekbed van zich af en zwaait zijn benen over de rand van het bed. De plankenvloer onder zijn voeten voelt koud aan. Hij pakt een paar sokken van het voeteneind van zijn bed en trekt ze aan. Meteen denkt hij weer aan de doodsangst in zijn droom. Krankzinnig. Wie droomt nou zoiets.

Maar de huiveringwekkende aanblik van verminking raakt hij niet zomaar kwijt. God, hij heeft zelfs de geur van etterende zweren nog in zijn neus!

Traag trekt Kris zijn spijkerbroek aan. Een shirt over zijn hoofd

trekkend stommelt hij zijn kamer uit, de gammele trap af, naar de gemeenschappelijke keuken. Er is nog niemand; iedereen slaapt. Hij loopt naar de badkamer, opent de koude kraan en steekt zijn hoofd eronder. En nu koffie, goed sterk en lekker heet.

Met zijn handen om een mok geslagen zit hij even later achter de keukentafel.

Het was dezelfde droom, precies dezelfde. Iedere keer wordt hij met dezelfde schok van ontzetting wakker en blijft een gevoel van radeloosheid hem de hele dag bij. Zo zal het vandaag ook wel gaan. Geweldig, juist op dinsdag; de dag met de taaiste colleges. Kris neemt een slok koffie en masseert met twee vingers zijn voorhoofd. Als er voetstappen op de krakende trap klinken, wil hij snel opstaan om naar zijn kamer te gaan. Geen behoefte aan gepraat vandaag. Maar Dominique komt al binnen, haar korte bruine haren verward, huiverend in een witte ochtendjas.

‘Het is koud.’ Ze gaapt en schenkt koffie in. ‘Koud en veel te vroeg.’

‘Dan had je in je bed moeten blijven.’

‘Dat wilde ik ook wel, maar ik heb vandaag tentamen. Ik lag maar te malen en toen hoorde ik iemand rondstommelen, dus ik dacht: ik sta ook maar op. Kan ik nog even mijn boeken inkijken.’ Dominique leunt tegen het aanrecht en kijkt Kris onderzoekend aan. ‘Je ziet er belabberd uit. Slecht geslapen?’ ‘Beroerd.’

‘Weer die droom?’

Kris kijkt verrast op. Heeft hij het daar wel eens over gehad met haar? Vreemd, zoveel contact hebben ze helemaal niet.

‘Je had het er een paar weken geleden met Jelmer over,’ zegt Dominique. ‘Ik ving er iets van op toen ik binnenkwam.’

Kris knikt maar wat.

Dominique draait zich naar het aanrecht toe en haalt brood, boter en hagelslag uit een kastje. Kris ondersteunt zijn hoofd met één hand en kijkt toe hoe ze een boterham smeert. Hij heeft geen zin om erover te praten, maar dit zwijgen heeft ook iets ongemakkelijks.

‘Ik droom al jaren hetzelfde,’ zegt hij. ‘Echt een klottedroom. Je weet wel, waarin je opgesloten zit en als je eindelijk weg kan, durf je niet. Alsof je aan de grond vastgevroren staat.’

‘Heb ik ook wel eens,’ knikt Dominique met volle mond.

‘Ik droomde laatst ook zo verschrikkelijk. Ik moest tentamen doen maar ik had niets voorbereid. Ik wilde weggrennen uit de collegezaal, maar het was alsof mijn voeten aan de vloer waren vastgeplakt. Iedereen keek naar me en toen gingen alle duimen omlaag en kon ik mijn hele studie wel vergeten.’

Kris reageert niet. Dat soort dromen hebben de meeste studenten wel eens. Ze zijn heel levensecht maar vervagen zodra je opstaat. Maar de angst uit zijn droom blijft hangen. Sterker nog, die lijkt volstrekt reëel. Alsof het werkelijk is gebeurd.

Hij merkt dat Dominique hem observeert. ‘Wat droom je dan precies?’ vraagt ze.

‘Het is allemaal heel vaag. Het enige dat duidelijk is, is die sfeer van dreiging. Ik zit in dat kamertje, loop van muur naar muur als een tijger in zijn kooi. Ik weet dat ik eruit kan maar ik besef ook dat daarbuiten verschrikkelijke dingen op me liggen te wachten. De deur staat op een kier en ik zie gedaanten voorbyschuifelen. En net als ik moed heb verzameld om naar buiten te gaan, zie ik dat er iets mis is met me. Dat er iets heel erg mis is.’

‘Wat dan?’

‘Ik kijk naar mijn spiegelbeeld en zie dat ik mismaakt ben. Eigenlijk ben ik al halfdood.’

‘Gatver! En dat droom je al jaren?’ ‘Ja.’

‘Altijd precies hetzelfde?’

Kris knikt. Hij ziet de verbazing in Dominiques ogen en merkt dat ze vergeefs naar een geruststellende verklaring zoekt.

‘Vandaar dat je er zo slecht uitziet. Nou, sterkte dan maar vandaag,’ zegt ze.

Het wordt niets, die dag. Kris hangt meer dan hij zit in zijn bank en maakt af en toe een aantekening om de indruk te wekken dat hij luistert. Hij zit meer op zijn aantekenenblok te schetsen dan dat hij er iets zinvol op schrijft.

Ze zijn al tien minuten bezig als zijn studie- en huisgenoot Jelmer binnensluipt.

Professor Mooy onderbreekt zijn betoog en kijkt nadrukkelijk toe hoe Jelmer naar zijn plaats loopt. ‘Goedemiddag,’ zegt hij ironisch. ‘We waren al zonder u begonnen, mijnheer Van Weert. Ik hoop dat u daar begrip voor heeft.’

‘Volledig, volledig,’ zegt Jelmer genadig en schuift naast Kris in de bank.

‘Fijn. We gaan verder.’ Professor Mooy hervat zijn verhandeling over micro-economie.

‘Had je niet even op mijn deur kunnen bonzen?’ fluistert Jelmer Kris toe.

‘Ik was al vroeg de deur uit. Beetje door de stad gelopen.’

‘Je bent niet wijs. Alsof we al niet vroeg genoeg hier moeten zijn.’

‘Ik kon gewoon niet wachten tot dit college.’

Jelmer leunt wat opzij en kijkt naar de schets die Kris zit te maken. ‘Hé, dat is goed, man!’

Kris kijkt naar de tekening die hij gedachteloos heeft zitten maken. Hij is goed. De trapgevel, de kleine ruitjes, het uithangbord. Amsterdam staat vol prachtige historische panden. Je moet er alleen oog voor hebben, en dat heeft hij. Hij tekent ze graag en ze vloeien zonder enige moeite uit zijn potlood.

‘Hangt zoiets ook niet op je kamer?’ zegt Jelmer. ‘Kan best. Er hangt zoveel op mijn kamer.’

‘Ik snap niet wat je hier doet. Iemand met jouw talent zou op de kunstacademie moeten zitten.’

‘Daar zit toch geen brood in, man.’

‘Wel als je echt goed bent. En jij bent echt goed.’

Kris leunt naar achteren en kijkt van zijn schets naar de aantekeningen op het bord.

‘Ik teken voor mijn plezier,’ zegt hij.

Professor Mooy beklimt langzaam en nadrukkelijk de houten treden naar Kris’ collegebank en kijkt vol belangstelling naar zijn aantekenblok.

‘Indrukwekkend, Kris. Ik wou dat de resultaten van je

laatste tentamens net zo indrukwekkend waren.' Hij draait zich om en loopt weer naar beneden. 'Van sommige studenten vraag je je af waarom ze in godsnaam aan een studie economie begonnen zijn.'

'Dat vraag ik me ook regelmatig af,' mompelt Jelmer en Kris grijnst.

De hele dag moet Kris zich door de eindeloze colleges heen slepen. Het zeurende gevoel in zijn hoofd waarmee hij de dag begon, is om vijf uur uitgegroeid tot een barstende koppijn.

'Ga je nog even mee naar Het Paleis?' stelt Jelmer voor.

Kris schudt zijn hoofd. Drukte en sigarettenrook, dat is wel het laatste waar hij op dit moment behoefte aan heeft.

'Oké, dan ga ik alleen. See you!' Jelmer stapt op de ouwe barrel die hij een fiets noemt en rijdt met een armzwaai weg.

Kris trekt zijn rijwiel uit het fietsenrek. Tussen tingelende trams en toeterende auto's door rijdt hij naar huis; een oud pandje aan de verstilte Elandsgracht. Hij sjuwt zijn fiets de gang in en zet hem tegen die van Dominique. Dus die is ook al thuis. Het is zijn beurt om te koken, maar misschien kan hij haar zo gek krijgen om het van hem over te nemen.

Dominique zit aan de keukentafel de krant te lezen met een kop thee binnen handbereik.

'Hoi!' zegt ze. 'Waar is Jelmer?'

'Nog even wat drinken in Het Paleis.' 'Moest jij niet mee?'

'Geen zin. Ik heb de hele dag al koppijn.' 'Wil je thee?'

'Welja.'

Dominique schenkt thee voor hem in en zet het glas op tafel.

Kris schuift aan, plant zijn ellebogen op tafel en steunt kreunend zijn hoofd in zijn handen.

'Is het zo erg?' vraagt Dominique op meelevende toon.

'Nu wel, maar daarna is het weer een tijdje afgelopen.

Dat is altijd zo.'

'Hoezo?'

'Het zijn net migraineaanvallen die je om de zoveel tijd kunt verwachten. Ze komen en gaan.'

‘Vervelend.’ Dominique kijkt naar Kris’ hand; hij heeft een rondslingerend stuk papier naar zich toe getrokken en zit er gedachteloos op te krabbelen. Als hij ophoudt, trekt ze het papier naar zich toe en bekijkt de tekening.

‘Tekenen je wel eens portretten?’ vraagt ze. ‘Soms.’

‘Tekenen mij eens.’ Dominique gaat een beetje schuin zitten.

Kris haalt een potlood en een blocnote uit zijn tas. Zijn hand blijft enige tijd boven het papier zweven terwijl hij Dominique bestudeert. Het korte donkere haar, de kleine rechte neus, de ernstige trek om haar mond omdat ze model zit.

‘Lach eens een beetje.’

Ze lacht en er verschijnt een kuiltje in haar wang.

‘Beter.’ Kris begint te tekenen. De omtrek van een hoofd of de welving van een lip op papier zetten, is niet zo’n probleem. Maar de uitdrukking in iemands ogen vastleggen, het karakter in een gezicht dat iemand een heel eigen persoon maakt, dat is heel wat moeilijker. Terwijl hij schetst, voelt hij dat de beheersing hem ontglipt. Zijn potlood lijkt een eigen leven te gaan leiden; hij heeft er geen invloed meer op. Hij kan niet ophouden met tekenen; het portret móét af. Zijn hand vliegt over het papier en Dominique probeert er met toenemende nieuwsgierigheid een glimp van op te vangen.

Wat Kris uiteindelijk toelicht vanaf het papier, is een gezicht met karakter. Het gezicht van een jonge vrouw met zachte donkere ogen en een flauw glimlachje om haar mond. Het soort glimlach dat duidelijk maakt dat ze lange tijd niet gelachen heeft. Kris bekijkt zijn werk langdurig, zonder te merken dat Dominique opstaat.

Ze komt naast hem staan en buigt zich over de tekening heen.

‘Waarom heb je me met lang haar getekend?’ vraagt ze verbaasd.

‘Ging vanzelf.’

‘Het lijkt wel. Mag ik het hebben?’

Kris knikt en schuift haar de tekening toe.

Er is een vage gelijkenis, ja. Vreemd, want hij vergat volledig dat hij Dominique zat te tekenen terwijl hij bezig was.

Onder de douche flitst opeens een halfvergeten stukje droom door Kris heen. Op het moment dat hij het zich herinnert, ontglipt het hem echter weer.

Hij schudt zijn hoofd, draait de kraan dicht en droogt zich af. Met een handdoek om zijn middel loopt hij naar zijn kamer en schiet in zijn spijkerbroek en shirt. Het water druppelt uit zijn haar en vormt natte plekken op zijn schouders, maar hij let er niet op. Zijn blik gaat naar een klein ingelijst schilderijtje in sepia. Het schilderijtje waar Jelmer het over had.

Wanneer hij dat gemaakt heeft weet hij niet meer; misschien toen hij een jaar of zestien was. Hij loopt ernaartoe en bekijkt het aandachtig. Jarenlang heeft het in zijn kamer thuis gehangen en automatisch gooide hij het in een verhuisdoos toen hij de deur uitging. Zijn moeder heeft het opgehangen, maar nu is het alsof hij het werkje voor het eerst ziet. Het is dezelfde afbeelding die hij laatst tijdens college zat te tekenen. Een huis met een trapgevel, en een uithangbord aan de zijkant. De deur staat uitnodigend open.

Kris haalt het ingelijste schilderijtje van de muur en bekijkt het wat beter. Vreemd eigenlijk dat dit huis steeds weer in zijn werk opduikt. Het is een mooi gebouw, dat zonder meer, en hij heeft een voorliefde voor zeventiende-eeuwse gebouwen. Hier in Amsterdam kan hij wat dat betreft zijn hart ophalen.

Maar waarom tekent hij altijd datzelfde huis?

De statige herenhuizen in de Gouden Bocht verschijnen nooit op zijn tekenblok, terwijl hij ze elke dag ziet in al hun eeuwenoude, verstilde glorie.

Kris voelt opeens een kriebel in zijn vingers. Een drang om te schilderen zoals hij nog niet eerder heeft gevoeld. Hij kijkt op zijn horloge: halfnegen. Zijn eerste college begint pas om één uur. Hij verzamelt zijn tekenspullen, grist in de keuken een krentenbol uit de broodtrommel en even later loopt hij kauwend de gracht op.

Met de verf nog op zijn vingers verschijnt hij 's middags op

college. Hij heeft op de gracht zitten schetsen en is daarna op zijn kamer alvast met het schilderij aan de gang gegaan. Alles lukte en hij kon maar met moeite zijn penseel neerleggen. Het college gaat vervolgens ook goed. Het is net alsof er iets van hem afgevallen is; hij is geconcentreerd, stelt de juiste vragen en maakt druk aantekeningen. Mooy knikt hem goedkeurend toe.

‘Wat was jij opeens gedreven,’ zegt Jelmer als ze na anderhalf uur uit de collegebanken stommelen.

Kris steekt zijn hand op en toont de vlekken gebrande sienna en olijfgroen.

‘Lekker gewerkt vanochtend. Dan kan ik er weer even tegen, hè.’

‘Wat heb je gemaakt? Laat eens zien.’ Jelmer kijkt naar Kris’ tas.

‘Het ligt thuis te drogen. Ik ben nog niet helemaal klaar, maar de details breng ik later wel aan.’

Ze lopen de trap af naar de kantine en sluiten aan in de rij.

‘Heb je er nou echt geen spijt van dat je niet naar de kunstacademie bent gegaan?’ vraagt Jelmer terwijl hij koffie tapt.

‘Soms. Het lijkt me wel leuk, maar als ik mijn werk met dat van anderen vergelijk...’

‘Jouw werk doet absoluut niet onder voor dat van anderen.’

Kris vist een bruine boterham en verpakte kaas uit de koeling.

‘Je hebt van die mensen die alle technieken vanaf hun kindertijd al in de vingers hebben. Ik kan leuk tekenen en schilderen, soms zelfs goed, maar als ik echt het niveau wil halen dat nodig is, heb ik nog een lange weg te gaan.’

‘Nou en? Je hebt je hele leven voor je. Ga ervoor, zou ik zeggen.’

‘Zoveel tijd heb ik helemaal niet.’

Jelmer kijkt stomverbaasd opzij. ‘Wat zeg je nou?’ ‘Laat maar.’

‘Nee, kom op! Waarom zei je dat?’

‘Zomaar. Ik zie er gewoon tegen op om jaren te ploeteren voor niets.’

‘Wie zegt dat het voor niets is?’

‘Dat voorgevoel heb ik. Met economie weet ik waar ik aan toe ben. Het is nu en dan een beetje taai, maar ik vind het niet moeilijk. Ik denk dat ik die studie wel kan afmaken binnen

vier jaar.'

'Nou ja,' zegt Jelmer. 'Je zult het zelf wel het beste weten.'

Ze hebben tot vijf uur college en eten daarna iets in de mensa van de universiteit. 'Ik ga zo nog even naar Het Paleis,' zegt Jelmer. 'Ga je mee?'

'Nee, ik denk dat ik mijn schilderij ga afmaken.' Kris heeft de hele dag aan zijn schilderij van de herenhuizen in de Gouden Bocht gedacht, met de opwinding van een artiest die weet dat hij iets goeds heeft neergezet. En met de onzekerheid van een student die bang is voor een tweede, meer kritische blik op zijn werk. Hij wil maar één ding: naar huis om te kijken of hij nog steeds achter zijn werk staat.

'Doe niet zo saai man!' Jelmer gooit zijn vork en mes op zijn bord en kijkt zijn vriend geërgerd aan. 'Er valt tegenwoordig niets meer met jou te beleven. Wat mankeert je?'

'Niks. Ik wil gewoon mijn schilderij even bekijken.'

'Kom dan daarna. Weet je wat, neem het mee, dan kun je er de hele avond naar kijken. Sterker nog; je hangt het op in de kroeg, dan heb je meteen je eerste expositie!'

'Ik kijk wel uit. Dan druipt straks de verf er tegelijk met het bier van af.'

'Nou ja, je ziet maar. Ik ga in ieder geval. Later!'

'Later.' Kris steekt zijn hand op en komt ook overeind. Hij zet zijn dienblad in het rek en verlaat de mensa. Het wordt al een beetje donker. Hij slingert zijn been over zijn zadel en langzaam fietst hij naar huis, voor de verandering niet tussen de trams en het overige verkeer doorschietend.

Het is al helemaal donker als Kris op de Elandsgracht aankomt. Hij kijkt omhoog, naar de twee donkere ramen van zijn kamer, en herinnert zich het verschrikkelijke angstgevoel uit zijn droom. Een gevoel van groot onheil waar hij volslagen machteloos tegenover stond.

Iets van die angst zit diep in hem verankerd, zo diep dat hij ertegen opziet om de duistere trap naar zijn kamer op te lopen. Geërgerd fronst hij zijn wenkbrauwen. Wat hij is hij toch